

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL NICHOLAS EMILIOU
prezentate la 4 mai 2023¹

Cauza C-819/21

Staatsanwaltschaft Aachen
intervenient:
MD

[cerere de decizie preliminară formulată de Landgericht Aachen (Tribunalul Regional din Aachen, Germania)]

„Trimitere preliminară – Decizia-cadru 2008/909/JAI – Cooperare judiciară în materie penală – Pedepsă privativă de libertate aplicată într-un stat membru în care, potrivit instanței din statul membru de executare, sistemul judiciar nu mai garantează dreptul la un proces echitabil – Posibilitatea de a refuza executarea unei hotărâri străine”

I. Introducere

1. MD este un resortisant polonez care a fost condamnat de Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże (Tribunalul Districtual din Szczecin-Prawobrzeże, Polonia) la o pedeapsă cu închisoarea de șase luni. Suspendarea inițială a acestei pedepse a fost ulterior revocată de aceeași instanță și, pentru executarea acesteia, Sąd Okręgowy Szczecin (Tribunalul Regional din Szczecin, Polonia) a emis un mandat european de arestare (denumit în continuare „MEA”) în temeiul căruia MD a fost arestat în Germania. Cu toate acestea, executarea acestui MEA a fost refuzată de autoritățile germane pentru motivul că MD are reședința obișnuită în Germania. Prin urmare, instanța poloneză competentă a solicitat autorităților germane să execute pedeapsa aplicată lui MD în conformitate cu regimul instituit prin Decizia-cadru 2008/909/JAI².

2. Landgericht Aachen (Tribunalul Regional din Aachen, Germania), instanța de trimitere în prezenta cauză, solicită clarificări în ceea ce privește posibilitatea de a refuza o astfel de cerere, având în vedere situația determinată de reformele judiciare controversate din Polonia, care au condus la pronunțarea de către Curte a mai multor hotărâri. Această situație determină instanța de trimitere să aibă îndoieli cu privire la aspectul dacă dreptul lui MD la un proces echitabil poate fi considerat ca fiind garantat într-un context în care, potrivit instanței de trimitere, deficiențe generalizate afectează statul de drept și cerința de independență a puterii judecătorești din acest stat membru.

¹ Limba originală: engleza.

² Decizia-cadru 2008/909/JAI a Consiliului din 27 noiembrie 2008 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce în cazul hotărârilor judecătorești în materie penală care impun pedepse sau măsuri privative de libertate în scopul executării lor în Uniunea Europeană (JO 2008, L 327, p. 27), astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299/JAI a Consiliului din 26 februarie 2009 (JO 2009, L 81, p. 24) (denumită în continuare „Decizia-cadru 2008/909”).

3. Instanța de trimitere ridică în special problema aplicabilității, în ceea ce privește regimul de recunoaștere reciprocă instituit prin Decizia-cadru 2008/909, a jurisprudenței Curții referitoare la Decizia-cadru privind MEA³, potrivit căreia executarea unui astfel de mandat poate fi refuzată în mod excepțional, dincolo de motivele expres prevăzute de această decizie, atunci când, în urma unei examinări în două etape (a cărei natură va fi explicată și discutată în prezentele concluzii), rezultă că o astfel de executare ar conduce la un risc real de încălcare a dreptului fundamental la un proces echitabil garantat de articolul 47 al doilea paragraf din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”)⁴. În această privință, instanța de trimitere solicită clarificări cu privire la condițiile în care trebuie efectuată o astfel de examinare, precum și cu privire la momentul adecvat în raport cu care ar trebui efectuată.

II. Cadrul juridic

4. Articolul 47 al doilea paragraf prima teză din cartă prevede că „orice persoană are dreptul la un proces echitabil, public și într-un termen rezonabil, în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege”.

5. Articolul 3 alineatul (4) din Decizia-cadru 2008/909 prevede că aceasta din urmă „nu are ca efect modificarea obligației de respectare a drepturilor fundamentale și a principiilor juridice fundamentale, astfel cum sunt acestea consacrate de articolul 6 [TUE]”.

6. Articolul 4 alineatul (1) literele (a)-(c) din decizia-cadru menționată enumeră trei categorii diferite de state membre de executare cărora le poate fi transmisă o cerere de recunoaștere a unei hotărâri judecătorești și de executare a unei pedepse. Acestea sunt (a) statul membru de cetățenie al persoanei condamnate, pe teritoriul căruia trăiește aceasta sau (b) statul membru de cetățenie, pe teritoriul căruia, deși nu este statul membru în care trăiește, va fi deportată persoana condamnată, de îndată ce este exonerată de executarea pedepsei în temeiul unui ordin de expulzare sau de deportare inclus în hotărârea judecătorească sau într-o decizie judecătorească sau administrativă sau în orice altă măsură luată ca urmare a respectivei hotărâri sau (c) orice stat membru, altul decât statele membre menționate la literele (a) și (b), a cărui autoritate competentă este de acord cu transmiterea hotărârii judecătorești și a certificatului către statul membru respectiv.

7. Articolul 8 alineatul (1) prevede că „autoritatea competentă din statul de executare a sentinței recunoaște o hotărâre judecătorească transmisă în conformitate cu articolul 4 și conform procedurii enunțate la articolul 5 și ia toate măsurile necesare pentru executarea pedepsei, cu excepția cazurilor în care decide să invoce unul dintre temeiurile de nerecunoaștere sau neexecutare prevăzute la articolul 9”.

8. Articolul 9 alineatul (1) literele (a)-(l) din Decizia-cadru 2008/909 enumeră temeiurile care permit „[autorității] competente din statul [membru] de executare [să refuze] să recunoască hotărârea judecătorească și să dispună executarea pedepsei”.

³ Decizia-cadru 2002/584/JAI a Consiliului din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre (JO 2002, L 190, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 3), astfel cum a fost modificată prin Decizia-cadru 2009/299/JAI din 26 februarie 2009 (JO 2009, L 81, p. 24) (denumită în continuare „Decizia-cadru privind MEA”).

⁴ A se vedea în special Hotărârea din 25 iulie 2018, Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar) [C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, denumită în continuare „Hotărârea Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar)”].

III. Situația de fapt, procedura națională și întrebările preliminare

9. MD este cetățean polonez și are reședința obișnuită în Germania. La 7 august 2018, Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże (Tribunalul Districtual din Szczecin-Prawobrzeże, Polonia) l-a condamnat pe MD la șase luni de închisoare și a dispus suspendarea condiționată a executării pedepsei cu închisoarea (denumită în continuare „hotărârea inițială”). MD nu a fost prezent la proces.

10. Prin ordonanța din 16 iulie 2019, aceeași instanță a revocat suspendarea și a dispus executarea pedepsei privative de libertate.

11. La 17 decembrie 2020, Generalstaatsanwaltschaft Köln (Parchetul General din Köln, Germania) a decis să nu execute MEA emis de Sąd Okręgowy Szczecin (Tribunalul Regional din Szczecin, Polonia) pentru motivul că MD are reședința obișnuită în Germania și că acesta s-a opus predării sale autorităților poloneze⁵.

12. La 26 ianuarie 2021, Sąd Okręgowy Szczecin (Tribunalul Regional din Szczecin, Polonia) a transmis Generalstaatsanwaltschaft Berlin (Parchetul General din Berlin, Germania) o copie certificată a hotărârii inițiale, însoțită de certificatul prevăzut la articolul 4 din Decizia-cadru 2008/909, în scopul executării pedepsei privative de libertate aplicate. Aceste documente au fost transmise Staatsanwaltschaft Aachen (Parchetul din Aachen, Germania, denumit în continuare „PPO Aachen”), competent din punct de vedere teritorial.

13. După audierea lui MD și considerând că erau îndeplinite condițiile pentru executarea pedepsei privative de libertate în cauză, PPO Aachen a solicitat Landgericht Aachen (Tribunalul Regional din Aachen) să execute hotărârea inițială, coroborată cu ordonanța de revocare a suspendării executării pedepsei, și să stabilească o pedeapsă cu închisoarea de șase luni.

14. Cu toate acestea, instanța de trimitere ridică problema dacă poate refuza recunoașterea deciziilor judiciare în cauză și executarea pedepsei aplicate, dat fiind că, în opinia sa, există informații obiective, fiabile, precise și actualizate în mod corespunzător cu privire la situația sistemului judiciar din Polonia care indică faptul că există motive să se considere că condițiile existente la momentul adoptării hotărârii inițiale și a ordonanței de revocare a suspendării erau (și rămân) incompatibile cu principiul statului de drept consacrat la articolul 2 TUE și cu cerința independenței puterii judecătorești, care constituie esența dreptului fundamental al lui MD la un proces echitabil în temeiul articolului 47 al doilea paragraf din cartă.

⁵ Decizia de trimitere arată că decizia respectivă s-a întemeiat pe articolul 83b alineatul 2 [punctul 2] din Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (Legea privind asistența reciprocă internațională în materie penală). Rezultă astfel, după cum observă și Comisia, că situația în cauză este cea care intră sub incidența articolului 4 alineatul (6) din Decizia-cadru privind MEA. Această dispoziție permite să se refuze executarea unui MEA emis în scopul executării unei pedepse privative de libertate atunci când persoana căutată rămâne în statul membru de executare, este resortisant sau rezident al acestuia, iar acest stat se angajează să execute această pedeapsă în conformitate cu dreptul său intern.

15. În acest context, instanța de trimitere invocă propunerea Comisiei privind constatarea unui risc clar de încălcare gravă de către Republica Polonă a statului de drept⁶, precum și jurisprudența referitoare la independența puterii judecătorești poloneze adoptată de Curte⁷, de Curtea Europeană a Drepturilor Omului și de instanțele naționale. De asemenea, atrage atenția asupra mai multor situații în care autoritățile poloneze au considerat că nu sunt obligate să respecte supremația dreptului Uniunii.

16. În aceste condiții, Landgericht Aachen (Tribunalul Regional din Aachen) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) Instanța din statul membru de executare chemată să se pronunțe asupra încuviințării executării poate, în temeiul articolului 3 alineatul (4) din [Decizia-cadru 2008/909], coroborat cu articolul 47 al doilea paragraf din [cartă], să refuze recunoașterea hotărârii judecătorești a unui alt stat membru și executarea pedepsei aplicate prin această hotărâre, în conformitate cu articolul 8 din [Decizia-cadru 2008/909] în cazul în care există indicii că circumstanțele din respectivul stat membru la momentul pronunțării hotărârii care trebuie să fie executată, respectiv a hotărârilor ulterioare referitoare la aceasta, sunt incompatibile cu dreptul fundamental la un proces echitabil, deoarece în statul membru respectiv sistemul judiciar însuși nu mai respectă principiul statului de drept consacrat la articolul 2 TUE?
- 2) Instanța din statul membru de executare chemată să se pronunțe asupra încuviințării executării poate, în temeiul articolului 3 alineatul (4) din [Decizia-cadru 2008/909] coroborat cu principiul statului de drept consacrat la articolul 2 TUE, să refuze recunoașterea hotărârii judecătorești a unui alt stat membru și executarea pedepsei aplicate prin această hotărâre, în conformitate cu articolul 8 din [Decizia-cadru 2008/909], în cazul în care există indicii că sistemul judiciar din respectivul stat membru nu mai respecta, la momentul pronunțării hotărârii privind încuviințarea executării, principiul statului de drept consacrat la articolul 2 TUE?
- 3) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare:

Înainte de a refuza recunoașterea unei hotărâri judecătorești pronunțate de o instanță judecătorească a unui alt stat membru și executarea sancțiunii aplicate prin această hotărâre, făcând trimitere la articolul 3 alineatul (4) din [Decizia-cadru 2008/909] coroborat cu articolul 47 al doilea paragraf din [cartă], deoarece există indicii că circumstanțele din statul membru respectiv sunt incompatibile cu dreptul fundamental la un proces echitabil, deoarece în statul membru respectiv sistemul judiciar însuși nu mai respectă principiul statului de drept, este necesar, într-o a doua etapă, să se examineze dacă circumstanțele incompatibile cu dreptul fundamental la un proces echitabil au avut, în cadrul procedurii respective, un efect concret în detrimentul persoanei/persoanelor condamnate?

⁶ Propunerea Comisiei Europene de decizie a Consiliului privind constatarea unui risc clar de încălcare gravă de către Republica Polonă a statului de drept [COM(2017) 835 final].

⁷ Hotărârea Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar), Hotărârea din 5 noiembrie 2019, Comisia/Polonia (Independența instanțelor de drept comun) (C-192/18, EU:C:2019:924), Hotărârea din 19 noiembrie 2019, A. K. și alții (Independența Camerei disciplinare a Curții Supreme) (C-585/18, C-624/18 și C-625/18, EU:C:2019:982), Hotărârea din 2 martie 2021, A. B. și alții (Numirea judecătorilor la Curtea Supremă – Căi de atac) (C-824/18, EU:C:2021:153), Hotărârea din 15 iulie 2021, Comisia/Polonia (Regimul disciplinar al judecătorilor) (C-791/19, EU:C:2021:596), și Hotărârea din 16 noiembrie 2021, Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim și alții (C-748/19-C-754/19, EU:C:2021:931), precum și cauza pendinte C-204/21, Comisia/Polonia.

- 4) În cazul în care răspunsul la prima și/sau la a doua întrebare este negativ, astfel încât decizia de a stabili dacă circumstanțele dintr-un stat membru sunt incompatibile cu dreptul fundamental la un proces echitabil, deoarece în acest stat membru sistemul judiciar nu mai respectă principiul statului de drept, nu este de competența instanțelor judecătorești din statele membre, ci a Curții de Justiție a Uniunii Europene:

Era, la 7 august 2018 și/sau la 16 iulie 2019, sau este în prezent sistemul judiciar din Republica Polonă conform cu principiul statului de drept care decurge din articolul 2 TUE?”

17. Guvernele neerlandez și polonez, precum și Comisia Europeană au depus observații scrise. Aceste interveniente au răspuns de asemenea la întrebarea care le-a fost adresată de Curte.

IV. Analiză

18. Prin intermediul celor patru întrebări, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă și în ce condiții poate refuza în mod excepțional recunoașterea unei hotărâri, care i-a fost transmisă în temeiul regimului instituit prin Decizia-cadru 2008/909 în vederea executării unei pedepse privative de libertate, dincolo de temeiurile exprese prevăzute în acest scop în instrumentul menționat, în cazul în care aplicarea acestui regim ar conduce în esență la tolerarea unei încălcări anterioare a dreptului la un proces echitabil. Această încălcare ar rezulta, în opinia instanței de trimitere, din deficiențele generalizate care afectează independența puterii judecătorești din statul membru emitent, ceea ce ar face imposibilă protejarea în mod corespunzător a acestui drept.

19. Pentru a începe analiza noastră, vom prezenta mai întâi observații introductive cu privire la contextul și la conținutul deciziei de trimitere (A). În continuare, vom examina întrebările preliminare abordând, în primul rând, temeiul nescris de a refuza în mod excepțional executarea unui MEA pe care Curtea l-a dezvoltat în contextul Deciziei-cadru privind MEA și care a inspirat prezenta cerere de decizie preliminară care privește în mod specific Decizia-cadru 2008/909 (B). În continuare, vom examina dacă și în ce măsură acest temei nescris poate fi transpus în privința acestui instrument, care constituie un alt instrument de cooperare judiciară în materie penală în cadrul Uniunii, în privința căruia acest aspect este invocat pentru prima dată în fața Curții (C). În sfârșit, vom aborda aspectul legat de momentul adecvat în raport cu care trebuie să se aplice acest temei nescris și excepțional (D).

A. Observații introductive cu privire la contextul și la conținutul deciziei de trimitere

20. Astfel cum s-a arătat deja, prezenta cerere de decizie preliminară privește aplicarea Deciziei-cadru 2008/909. Acest instrument se încadrează în spațiul de libertate, securitate și justiție, care este guvernat de principiul recunoașterii reciproce și se bazează pe încrederea reciprocă pe care statele membre trebuie să o aibă în sistemele de justiție penală ale celorlalte state membre⁸. Pe scurt, această încredere reciprocă impune fiecărui stat membru să prezume că dreptul Uniunii, inclusiv drepturile fundamentale garantate prin acesta, este respectat în toate celelalte state membre⁹.

⁸ A se vedea în acest sens Avizul 2/13 (Aderarea Uniunii Europene la CEDO) din 18 decembrie 2014 (EU:C:2014:2454, punctul 191, precum și jurisprudența citată).

⁹ A se vedea de exemplu Hotărârea din 22 februarie 2022, Openbaar Ministerie (Instanță constituită prin lege în statul membru emitent) [C-562/21 PPU și C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, punctele 40 și 41, precum și jurisprudența citată, denumită în continuare „Hotărârea Openbaar Ministerie (Instanță constituită prin lege în statul membru emitent)”].

21. Din aceste scurte observații rezultă că Decizia-cadru 2008/909 este guvernată de aceleași principii generale de bază ca, pentru ceea ce este relevant în speță, Decizia-cadru privind MEA¹⁰.

22. Astfel cum se va explica mai detaliat, această decizie-cadru se întemeiază pe obligația de executare a unui MEA sub rezerva numai a temeiurilor de refuz enumerate în mod exhaustiv. În același timp, Curtea a precizat că executarea unui MEA nu poate expune persoana în cauză unui risc real de încălcare a anumitor drepturi fundamentale garantate de cartă și, după cum a declarat ulterior, nici nu poate tolera anumite încălcări care s-au produs deja. Pentru a evita materializarea acestor situații, Curtea a dezvoltat un temei suplimentar și nescris de a refuza executarea unui MEA, care nu poate fi totuși aplicat decât în împrejurări excepționale.

23. Pentru a stabili dacă astfel de împrejurări există, Curtea a dezvoltat o examinare în două etape care trebuie realizată de autoritățile naționale competente. Pe scurt, această examinare necesită să se constate, ca *primă* etapă, dacă, în statul membru emitent, există deficiențe sistemice sau generalizate care pot afecta dreptul fundamental în cauză. În caz afirmativ, a *doua* etapă a examinării impune să se verifice dacă aceste deficiențe sistemice sau generalizate creează un risc real de încălcare a dreptului fundamental în cauză sau dacă au afectat deja în mod concret dreptul respectiv.

24. Înțelegem că similitudinea principiilor care stau la baza cooperării judiciare în temeiul Deciziei-cadru privind MEA, pe de o parte, și al Deciziei-cadru 2008/909, pe de altă parte, este cea care a determinat instanța de trimitere să ridice problema dacă temeiul nescris menționat mai sus se aplică și în contextul acestei decizii-cadru. În același timp, înțelegem că anumite diferențe dintre aceste instrumente determină instanța de trimitere să verifice dacă acest temei se aplică în aceleași modalități.

25. Pe lângă întrebarea principală și implicită referitoare la aplicabilitatea temeiului nescris de a refuza în mod excepțional executarea unui MEA, dezvoltat în jurisprudența Curții referitoare la Decizia-cadru privind MEA, instanța de trimitere adresează, în mod expres sau implicit, patru întrebări specifice care pot fi prezentate după cum urmează.

26. Aceasta se întrebă, în primul rând, dacă este posibil ca examinarea în două etape impusă de temeiul nescris și excepțional de refuz în discuție să fie limitată la prima etapă sau dacă este de asemenea necesar să se parcurgă a doua etapă și să se verifice dacă deficiențele identificate în ceea ce privește independența puterii judecătorești din statul membru emitent au afectat dreptul fundamental al lui MD la un proces echitabil, înainte de a se refuza executarea hotărârii instanței din acest alt stat membru (a treia întrebare coroborată cu prima și cu a doua întrebare).

27. În al doilea rând, în împrejurările specifice ale prezentei cauze, instanța de trimitere are îndoieli cu privire la momentul prin raportare la care trebuie efectuată această examinare: dacă este data la care a fost pronunțată hotărârea inițială de condamnare sau data la care suspendarea executării pedepsei a fost revocată (prima întrebare) sau dacă este data la care autoritatea de executare trebuie să decidă cu privire la recunoașterea hotărârii judecătorești și la executarea pedepsei (a doua întrebare).

¹⁰ În contextul Deciziei-cadru 2008/909, a se vedea în acest sens considerentul (5) al acesteia și Comunicarea Comisiei – Manual privind transferarea persoanelor condamnate și executarea pedepselor privative de libertate în Uniunea Europeană (JO 2019, C 403, p. 2), punctul 1.2.

28. În sfârșit, instanța de trimitere nu este sigură dacă aprecierea situației existente în ceea ce privește sistemul judiciar al statului membru emitent ține de competența instanței naționale sau dacă aceasta constituie o chestiune privind „interpretarea tratatelor”, rezervată Curții de Justiție. În acest din urmă caz, instanța de trimitere ridică problema dacă, la datele relevante, acest sistem judiciar respecta principiul statului de drept (a patra întrebare preliminară).

29. În următoarele secțiuni ale prezentelor concluzii vom aborda în comun aceste întrebări amintind, în primul rând, geneza temeiului nescris de a refuza în mod excepțional executarea unui MEA înainte de ne referi, în al doilea rând, la aplicabilitatea acestuia și la condițiile de aplicare a acestuia în cazul Deciziei-cadru 2008/909, inclusiv, în al treilea rând, la cadrul temporal adecvat al acestuia.

B. Temeiul nescris de a refuza în mod excepțional executarea unui MEA

30. Curtea a introdus temeiul nescris de a refuza în mod excepțional executarea unui MEA în Hotărârea Aranyosi și Căldăraru¹¹, în care s-a considerat că predarea persoanelor în cauză prezenta riscul ca aceste persoane să fie expuse unei încălcări a interdicției absolute a tratamentelor inumane sau degradante¹², având în vedere deficiențele sistemice privind condițiile de detenție din statul membru emitent.

31. În acest context, Curtea a amintit că statele membre sunt, în principiu, obligate să execute un MEA¹³, sub rezerva numai a motivelor de refuz obligatoriu și facultativ de executare, prevăzute în mod exhaustiv la articolele 3, 4 și 4a din Decizia-cadru privind MEA. Niciunul dintre motivele enumerate în aceste dispoziții nu se aplica situației din cauză. Cu toate acestea, Curtea a constatat că executarea unui MEA poate fi de asemenea refuzată, în împrejurări excepționale, în cazul în care, *primo*, s-a constatat că există deficiențe sistemice sau generalizate care pot afecta protecția unui drept fundamental vizat și, *secundo*, există motive serioase și întemeiate de a crede că persoana vizată de MEA va suporta un risc real ca dreptul său fundamental în cauză să fie încălcat în cazul predării sale¹⁴.

32. Curtea a confirmat aplicarea acestui temei nescris de a refuza în mod excepțional executarea unui MEA și a examinării în două etape pe care se întemeiază în Hotărârea Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar), în contextul dreptului fundamental la un proces echitabil în fața unei instanțe judecătorești independente, astfel cum este prevăzut la articolul 47 al doilea paragraf din cartă. Din această hotărâre rezultă că autoritatea judiciară de executare s-ar putea abține să dea curs unui MEA în cazul în care, *primo*, pe baza unor informații obiective, fiabile, precise și actualizate în mod corespunzător privind funcționarea sistemului judiciar în statul membru emitent, observă că există un risc real, în ceea ce privește lipsa de independență a instanțelor din acest stat membru ca urmare a unor deficiențe sistemice sau generalizate, ca dreptul fundamental la un proces echitabil să fie încălcat și atunci când, *secundo*, în împrejurările specifice ale cauzei, există motive serioase și întemeiate de a crede că, în urma predării sale, persoana căutată va fi expusă acestui risc¹⁵.

¹¹ Hotărârea din 5 aprilie 2016, Aranyosi și Căldăraru (C-404/15 și C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, denumită în continuare „Hotărârea Aranyosi și Căldăraru”).

¹² Prevăzută la articolul 4 din cartă.

¹³ Astfel cum se prevede la articolul 1 alineatul (2) din Decizia-cadru privind MEA.

¹⁴ Hotărârea Aranyosi și Căldăraru, punctele 94 și 104. A se vedea de asemenea Hotărârea din 25 iulie 2018, Generalstaatsanwaltschaft (Condițiile de detenție în Ungaria) (C-220/18 PPU, EU:C:2018:589), și Hotărârea din 15 octombrie 2019, Dorobantu (C-128/18, EU:C:2019:857).

¹⁵ Hotărârea Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar), punctele 61 și 68.

33. În Hotărârea Openbaar Ministerie (Independența autorității judiciare emitente)¹⁶ și în Hotărârea Openbaar Ministerie (Instanță constituită prin lege în statul membru emitent)¹⁷, Curtea a confirmat că, atunci când instanța națională este convinsă că prima condiție a examinării în două etape este îndeplinită, este *in continuare* necesar să se treacă la a doua etapă și să se evalueze împrejurările specifice ale cauzei.

34. În plus, deși aplicarea temeiului nescris de a refuza în mod excepțional executarea unui MEA a fost avută în vedere inițial în raport cu împrejurări de fapt care au făcut relevantă examinarea doar a unei încălcări *prospective* a dreptului fundamental în cauză („risc real”), Curtea a precizat că acest temei se aplică și situațiilor care implică dovada unei încălcări *anterioare* (atunci când MEA în cauză a fost emis în vederea executării unei pedepse privative de libertate aplicate în cadrul unei proceduri penale care a fost influențată în mod concret de deficiențele sistemice sau generalizate identificate în ceea ce privește independența puterii judecătorești din statul membru emitent)¹⁸.

C. Temeiul nescris de a refuza în mod excepțional executarea unui MEA și Decizia-cadru 2008/909

35. Înainte de a aborda problema principală dacă temeiul nescris de a refuza în mod excepțional executarea unui MEA se aplică *mutatis mutandis* și Deciziei-cadru 2008/909 (2), vom prezenta observații cu privire la aspectul dacă o astfel de considerație este în vreun fel relevantă pentru situația din litigiul principal. Astfel, o asemenea relevanță ar trebui să subziste numai dacă instanța de trimitere s-ar afla într-o situație în care regimul juridic instituit prin acest instrument ar impune o *obligație* de recunoaștere a hotărârii judecătorești și de executare a pedepsei în cauză (1).

1. Cu privire la existența unei obligații de recunoaștere a hotărârii judecătorești și de executare a pedepsei

36. Amintim că temeiul nescris de a refuza în mod excepțional executarea unui MEA a fost dezvoltat pentru a preveni un risc real de încălcare a anumitor drepturi fundamentale protejate de cartă (sau pentru a evita ca o astfel de încălcare să fie tolerată ulterior), care, în cazul în care se stabilește o asemenea necesitate, conduce la o excepție de la *obligația* de a executa un MEA.

37. Astfel, pentru ca acest temei să devină relevant în contextul Deciziei-cadru 2008/909, trebuie să se constate că autoritatea de executare se află într-o situație în care are obligația de a recunoaște hotărârea judecătorească care i-a fost transmisă și de a executa pedeapsa aplicată prin această hotărâre. Cu toate acestea, nu toate situațiile care sunt reglementate de acest instrument dau naștere unei asemenea obligații.

38. Astfel, acest instrument face distincție între diferite situații, în funcție de relația pe care persoana condamnată în cauză o are cu statul membru căruia i-a fost adresată cererea de recunoaștere.

¹⁶ Hotărârea din 17 decembrie 2020, Openbaar Ministerie (Independența autorității judiciare emitente) [C-354/20 PPU și C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033, în special punctele 60 și 61, denumită în continuare „Hotărârea Openbaar Ministerie (Independența autorității judiciare emitente)”].

¹⁷ Hotărârea Openbaar Ministerie (Instanță constituită prin lege în statul membru emitent), punctul 66.

¹⁸ *Ibidem*, punctele 83, 86 și 102. După cum observă guvernul neerlandez, această hotărâre a fost pronunțată după emiterea deciziei de trimitere în prezenta cauză, la 30 decembrie 2021. A se vedea însă și Hotărârea Openbaar Ministerie (Independența autorității judiciare emitente), punctul 68.

39. Potrivit articolului 4 alineatul (1) din Decizia-cadru 2008/909, statul membru emitent poate adresa o cerere în acest sens: (a) statului membru de cetățenie al persoanei condamnate, pe teritoriul căruia trăiește aceasta; (b) statului membru de cetățenie, pe teritoriul căruia, deși nu este statul membru în care trăiește, va fi deportată persoana condamnată, de îndată ce este exonerată de executarea pedepsei sau (c) oricărui alt stat membru „a cărui autoritate competentă este de acord cu transmiterea hotărârii judecătorești și a certificatului către statul membru respectiv”.

40. Cu alte cuvinte, în timp ce primele două scenarii creează o obligație de recunoaștere a hotărârii judecătorești și de executare a pedepsei în cauză, cel de al treilea este supus acordului care poate fi sau nu dat¹⁹. În consecință, acest al treilea scenariu nu implică, în sine, o obligație de admitere a unei cereri adresate în acest sens.

41. Decizia de trimitere conține informații care explică faptul că MD este cetățean al statului membru emitent și rezident al statului membru de executare. Aceste informații par să indice, sub rezerva verificărilor care trebuie efectuate de instanța de trimitere, că MD nu este (și) cetățean al celui din urmă stat. Cu toate acestea, în opinia noastră, diferențierea instituită la articolul 4 alineatul (1) din Decizia-cadru 2008/909 nu mai este în orice caz relevantă atunci când cererea de recunoaștere a fost formulată în urma refuzului de a executa un MEA în înțelesul articolului 4 alineatul (6) din Decizia-cadru privind MEA. Astfel, în temeiul acestei dispoziții, după cum s-a amintit deja, statul membru de executare poate refuza executarea unui MEA dacă se angajează să execute pedeapsa în cauză²⁰.

42. Înțelegem din dosar că aceasta este situația din litigiul principal²¹ care este reflectată în general la articolul 25 din Decizia-cadru 2008/909, potrivit căruia „[d]ispozițiile [acestui instrument] se aplică *mutatis mutandis*, în măsura în care sunt compatibile cu dispozițiile [D]eciziei-cadru [privind MEA], executării pedepselor, în situațiile în care un stat membru se angajează să execute pedeapsa în cazuri în conformitate cu articolul 4 alineatul (6) din [Decizia-cadru privind MEA]”.

43. Considerăm că, în cazul în care statul membru de executare ar fi autorizat să refuze, în temeiul articolului 4 alineatul (1) litera (c) din Decizia-cadru 2008/909, recunoașterea unei hotărâri judecătorești după ce a refuzat să execute un MEA în temeiul articolului 4 alineatul (6) din Decizia-cadru privind MEA, acest lucru ar conduce la o situație incompatibilă cu acest din urmă instrument²². Prin urmare, considerăm că, atunci când cererea de recunoaștere și de executare este prezentată în acest context specific, acest lucru nu lasă nicio marjă de apreciere, chiar dacă, în caz contrar, situația în cauză s-ar încadra în scenariul discreționar prevăzut la articolul 4 alineatul (1) litera (c) din Decizia-cadru 2008/909²³.

¹⁹ Astfel cum s-a explicat și în Comunicarea Comisiei – Manual privind transferarea persoanelor condamnate și executarea pedepselor privative de libertate în Uniunea Europeană (JO 2019, C 403, p. 2), denumit în continuare „Manualul privind transferarea”, punctele 2.3.4 și 2.5. Cu toate acestea, potrivit articolului 4 alineatul (7) din Decizia-cadru 2008/909, statele membre pot renunța la cerința exprimării acordului lor în situațiile descrise în această dispoziție.

²⁰ A se vedea nota de subsol 5. Obiectivul acestei dispoziții din Decizia-cadru privind MEA este identic cu obiectivul Deciziei-cadru 2008/909 exprimat la articolul 3 alineatul (1) din aceasta, și anume facilitarea reabilitării sociale a persoanelor condamnate. A se vedea Hotărârea din 13 decembrie 2018, Sut (C-514/17, EU:C:2018:1016, punctul 33 și jurisprudența citată).

²¹ A se vedea punctul 11 de mai sus și nota de subsol 5.

²² Această interpretare este confirmată de structura formularului-tip prevăzut în anexa I la Decizia-cadru 2008/909, care trebuie transmis statului membru de executare împreună cu hotărârea judecătorească ce trebuie recunoscută. „Rubrica” (g) din acest formular impune autorității emitente să indice care dintre scenariile avute în vedere la articolul 4 alineatul (1) din Decizia-cadru 2008/909, astfel cum sunt descrise la punctul 39 din prezentele concluzii, se aplică. În același timp, se precizează că o astfel de indicație nu mai este necesară atunci când autoritatea emitentă confirmă, prin „bifarea” rubricii (f), că cererea constituie o continuare a situației care intră sub incidența articolului 4 alineatul (6) din Decizia-cadru privind MEA.

²³ A se vedea punctul 39 de mai sus.

44. În aceste condiții, este necesar să se examineze mai detaliat dacă temeiul nescris și excepțional menționat mai sus se aplică acestui instrument și în ce condiții.

2. Aplicabilitatea temeiului nescris de a refuza în mod excepțional executarea unui MEA în cazul Deciziei-cadru 2008/909

45. Pentru a analiza această chestiune, vom începe prin a aminti observația noastră anterioară potrivit căreia Decizia-cadru 2008/909, la fel ca Decizia-cadru privind MEA, este un instrument care ține de spațiul de libertate, securitate și justiție.

46. În al doilea rând, astfel cum s-a arătat deja, la fel ca Decizia-cadru privind MEA, ea se întemeiază pe principiul recunoașterii reciproce, care, la rândul său, decurge din încrederea reciprocă pe care statele membre ar trebui să o aibă în sistemele lor juridice. Această încredere reciprocă impune ca statele membre, cu excepția unor împrejurări excepționale, să considere că toate celelalte state membre respectă dreptul Uniunii și drepturile fundamentale recunoscute de acesta²⁴.

47. În al treilea rând, acesta este motivul pentru care, în principiu, atunci când acest instrument impune autorității de executare obligația de a recunoaște o hotărâre judecătorească și de a executa o pedeapsă, o cerere formulată în acest sens ar trebui să fie admisă în temeiul articolului 8 alineatul (1) din Decizia-cadru 2008/909 sub rezerva numai a temeiurilor de refuz enumerate în mod exhaustiv la articolul 9 alineatul (1) din acest instrument²⁵. Înțelegem că niciunul dintre aceste temeiuri nu se aplică în litigiul principal²⁶.

48. Cu toate acestea, după cum s-a amintit, încrederea reciprocă nu echivalează cu o încredere oarbă²⁷. Dreptul Uniunii trebuie interpretat întotdeauna în conformitate cu cartă, astfel încât să se evite situațiile în care aplicarea sa ar conduce la un risc real de încălcare a drepturilor fundamentale garantate de aceasta sau, pentru ceea ce este relevant în speță, atunci când aplicarea sa ar echivala cu tolerarea anumitor situații în care o astfel de încălcare a avut deja loc. Această idee este cuprinsă în clauza „drepturi fundamentale” prevăzută la articolul 3 alineatul (4) din Decizia-cadru 2008/909, care, la fel ca articolul 1 alineatul (3) din Decizia-cadru privind MEA, prevede că aceasta nu poate avea ca efect modificarea obligației de respectare a drepturilor fundamentale și a principiilor juridice fundamentale, astfel cum sunt acestea consacrate de articolul 6 TUE²⁸.

49. Din jurisprudența Curții, amintită în secțiunea precedentă a prezentelor concluzii, rezultă că, dacă executarea unui MEA ar determina executarea unei pedepse care ar fi fost stabilită ca rezultat al unei proceduri penale care a fost afectată de deficiențe sistemice sau generalizate în ceea ce

²⁴ A se vedea notele de subsol 8 și 9 de mai sus.

²⁵ Cu alte cuvinte, în timp ce obligația de executare reprezintă regula, decizia de neexecutare reprezintă o excepție. În ceea ce privește Decizia-cadru privind MEA, a se vedea cel mai recent Hotărârea din 23 martie 2023, LU și PH (Revocarea suspendării) (C-514/21 și C-515/21, EU:C:2023:235, denumită în continuare „Hotărârea LU și PH”, punctele 47 și 77, precum și jurisprudența citată).

²⁶ În opinia noastră, faptul că procesul lui MD a avut loc *in absentia* nu a prezentat relevanță atunci când autoritățile germane au decis să nu execute MEA și nu este relevant nici pentru prezenta cauză, având în vedere condițiile în care recunoașterea unei hotărâri judecătorești și executarea unei pedepse pot fi refuzate într-o astfel de situație în conformitate cu articolul 9 alineatul (1) litera (i) din Decizia-cadru 2008/909.

²⁷ A se vedea Lenaerts, K. „La vie après l’avis: exploring the principle of mutual (yet not blind) trust”, *Common Market Law Review*, vol. 54, nr. 3, 2017, p. 805-840, și Mitsilegas, V., „Mutual Recognition and Fundamental Rights in EU Criminal Law”, în Iglesias Sánchez, S., și González Pascual, M., *Fundamental Rights in the EU Area of Freedom, Security and Justice*, Cambridge University Press, 2021, p. 253-271, în special p. 270 și 271.

²⁸ A se vedea de asemenea considerentul (13) al Deciziei-cadru 2008/909.

privește independența puterii judecătorești din statul membru emitent și, pentru acest motiv, a influențat în mod concret soluționarea cauzei penale, acest lucru ar determina tolerarea unei încălcări a dreptului la un proces echitabil al persoanei respective²⁹.

50. Având în vedere că Decizia-cadru 2008/909 și Decizia-cadru privind MEA funcționează pe aceeași bază subiacentă a încrederii și a recunoașterii reciproce care poate conduce la o executare efectivă a unei pedepse privative de libertate, considerăm că temeiul nescris care permite refuzul excepțional al unei cereri formulate de autoritatea competentă a unui alt stat membru trebuie să se aplice în privința ambelor instrumente. Astfel, funcționarea practică a ambelor instrumente poate da naștere unei situații în care este necesar să se prevină consecințele negative descrise în termeni generali la punctul precedent.

51. În plus, similitudinea caracteristicilor subiacente ale acestor instrumente ne determină să considerăm că temeiul nescris în discuție trebuie să se aplice în aceleași condiții, indiferent care dintre aceste două instrumente este invocat. Aceasta înseamnă că, după cum au observat și guvernele polonez și neerlandez, precum și Comisia, aplicarea acestui temei trebuie să se bazeze pe aceeași examinare în două etape pe care Curtea a dezvoltat-o în contextul Deciziei-cadru privind MEA. Astfel, în mod similar cu ceea ce a observat Curtea în acest context, considerăm că, independent de gravitatea deficiențelor sistemice sau generalizate, simplul fapt că acestea există nu are în mod necesar un impact asupra oricărei decizii pe care instanțele statului membru menționat pot fi determinate să o adopte în fiecare caz particular³⁰.

52. Acest lucru face ca cea de a doua etapă individualizată a examinării să fie necesară în temeiul Deciziei-cadru privind MEA și este de asemenea cel ce o face necesară în contextul Deciziei-cadru 2008/909.

53. În opinia noastră, această constatare nu este afectată nici de Hotărârea OG și PI (Parchetele din Lübeck și din Zwickau)³¹, nici de lipsa, în Decizia-cadru 2008/909, a unei dispoziții echivalente cu considerentul (10) al Deciziei-cadru privind MEA. Instanța de trimitere se întemeiază pe aceste două elemente pentru a-și susține punctul de vedere potrivit căruia este suficientă aplicarea primei etape a examinării.

54. În ceea ce privește, în primul rând, Hotărârea OG și PI (Parchetele din Lübeck și din Zwickau), Curtea a explicat în această hotărâre, în mod succint, cerințele pe care trebuie să le îndeplinească „o autoritate judiciară emitentă” în sensul Deciziei-cadru privind MEA pentru a fi considerată „independentă” și pentru a putea astfel emite un MEA de natură să producă efectele juridice pe care dreptul Uniunii i le conferă. Parchetele în discuție în aceste cauze nu îndeplineau aceste cerințe, motiv pentru nu întruneau calitatea de „autoritate judiciară emitentă” în sensul Deciziei-cadru privind MEA.

55. Ca reacție la această hotărâre, Curtea a fost sesizată cu întrebarea dacă concluzia la care s-a ajuns în cauza respectivă implică faptul că, atunci când sunt identificate deficiențe sistemice sau generalizate în ceea ce privește independența unui sistem judiciar, aceste deficiențe implică faptul că *toate* instanțele din statul membru afectat își pierd calitatea de „autoritate judiciară

²⁹ A se vedea în acest sens Hotărârea Openbaar Ministerie (Instanță constituită prin lege în statul membru emitent), punctele 83, 86 și 102, și Hotărârea Openbaar Ministerie (Independența autorității judiciare emitente), punctul 68.

³⁰ A se vedea de exemplu Hotărârea Openbaar Ministerie (Independența autorității judiciare emitente), punctul 42.

³¹ Hotărârea din 27 mai 2019, OG și PI (Parchetele din Lübeck și din Zwickau) (C-508/18 și C-82/19 PPU, EU:C:2019:456).

emitentă”, ceea ce ar exonera autoritatea de executare de obligația de a parcurge a doua etapă a examinării care stă la baza aplicării temeiului nescris de a refuza în mod excepțional executarea unui MEA³².

56. Răspunsul Curții a fost unul negativ. Aceasta a explicat că concluzia la care s-a ajuns în Hotărârea OG și PI (Parchetele din Lübeck și din Zwickau) nu se întemeiează pe deficiențe sistemice sau generalizate ale sistemului național în cauză, ci pe faptul că parchetele în discuție în acea cauză erau subordonate puterii executive, care le putea da instrucțiuni cu privire la emiterea sau neemiterea unui MEA într-o anumită cauză³³.

57. În schimb, situațiile care au condus la dezvoltarea temeiului nescris de a refuza în mod excepțional executarea unui MEA implică un scenariu în care un MEA a fost emis de o instanță, a cărei independență structurală față de puterea executivă nu poate fi, la prima vedere, pusă la îndoială, tocmai pentru că este o instanță, iar nu un parchet. Din jurisprudența Curții rezultă că această premisă nu poate fi testată decât în situația excepțională a unor deficiențe sistemice și generalizate ale sistemului judiciar ca atare, care suscită îndoieli cu privire la funcționarea efectivă a instanțelor care fac parte din acest sistem. Cu toate acestea, deoarece astfel de deficiențe sistemice și generalizate pot avea un impact diferit asupra sistemului judiciar în cauză, este necesar să se stabilească nu numai că acestea există (prima etapă), ci și că sunt susceptibile să afecteze sau să fi afectat deja cazul individual în discuție (etapa a doua).

58. În opinia noastră, același raționament trebuie să se aplice în contextul Deciziei-cadru 2008/909. Funcționarea acestui instrument se bazează pe recunoașterea reciprocă a hotărârilor judecătorești pronunțate de instanțele statelor membre a căror independență nu poate fi pusă la îndoială decât în împrejurări excepționale. Întrucât, astfel cum s-a arătat deja, aceste împrejurări excepționale pot avea un impact diferențiat la nivelul autorității judiciare din statul emitent afectat, este necesară examinarea consecințelor lor specifice în fiecare caz în parte.

59. În al doilea rând și contrar celor sugerate de instanța de trimitere, concluzia cu privire la aplicabilitatea *ambelor* etape ale examinării nu este afectată de lipsa, în Decizia-cadru 2008/909, a unei dispoziții echivalente cu considerentul (10) al Deciziei-cadru privind MEA. Acest considerent precizează că punerea în aplicare a mecanismului MEA „nu poate fi suspendată decât în caz de încălcare gravă și persistentă de către unul din statele membre a principiilor enunțate la [articolul 2 TUE]” și în conformitate cu procedura prevăzută la articolul 7 TUE.

60. Este adevărat că, în Hotărârea Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar), Curtea s-a întemeiat pe acest considerent pentru a preciza că a doua etapă a examinării nu trebuie parcursă în cazul în care Consiliul ar suspenda Decizia-cadru privind MEA în privința statului membru respectiv ca urmare a procedurii prevăzute la articolul 7 alineatul (2) TUE³⁴.

61. Cu toate acestea, din lipsa unei astfel de dispoziții în Decizia-cadru 2008/909 referitoare la acea procedură nu rezultă că acea procedură poate fi înlocuită printr-o decizie a unei instanțe naționale.

³² Hotărârea Openbaar Ministerie (Independența autorității judiciare emitente), punctul 33.

³³ Hotărârea Openbaar Ministerie (Independența autorității judiciare emitente), punctele 48 și 50.

³⁴ Hotărârea Minister for Justice and Equality (Deficiențele sistemului judiciar), punctele 70-72.

62. În contextul Deciziei-cadru privind MEA, Curtea a fost foarte clară atunci când a afirmat că neaplicarea celei de a doua etape a examinării ar conduce la o excludere generală (inacceptabilă) a aplicării principiului încrederii reciproce și a principiului recunoașterii reciproce în cazul deciziilor adoptate de instanțele statului membru în cauză³⁵.

63. Considerăm că aceeași observație este valabilă și în ceea ce privește Decizia-cadru 2008/909. Astfel cum au observat, în principiu, guvernele neerlandez și polonez, precum și Comisia, lipsa unei trimiteri exprese, într-un astfel de act de drept derivat, la mecanismul de suspendare prevăzut la articolul 7 alineatul (2) TUE nu schimbă cu nimic faptul că suspendarea *generală* a funcționării sale în privința unui anumit stat membru nu poate rezulta decât din mecanismul respectiv prevăzut de o dispoziție de drept primar.

64. În sfârșit, în ceea ce privește nesiguranța instanței de trimitere cu privire la aspectul dacă prima etapă a examinării trebuie parcursă de instanțele naționale sau dacă este o chestiune de interpretare a dreptului Uniunii rezervată Curții de Justiție, recunoaștem pe deplin preocuparea instanței de trimitere în ceea ce privește importanța acestei aprecieri. Cu toate acestea, în ceea ce privește sugestia instanței de trimitere (astfel cum este reflectată în continuare în textul celei de a patra întrebări adresate)³⁶, potrivit căreia o asemenea constatare ar trebui să fie realizată în mod uniform, astfel încât să se evite insecuritatea juridică în cadrul Uniunii, observăm că o asemenea constatare uniformă nu poate rezulta decât din procedura întemeiată pe articolul 7 alineatul (2) TUE, menționată mai sus, care, la rândul său, conduce la suspendarea funcționării instrumentului în cauză în raport cu statul membru respectiv. În lipsa unei astfel de constatări, Decizia-cadru 2008/909 se aplică în continuare. Acestea fiind spuse, pentru motivele expuse mai sus, considerăm că clauza privind drepturile fundamentale de la articolul 3 alineatul (4) prevede că autoritatea de executare are posibilitatea și chiar obligația de a împiedica tolerarea unei încălcări anterioare a dreptului fundamental la un proces echitabil prin refuzul cu titlu excepțional de a recunoaște o hotărâre judecătorească și de a executa o pedeapsă, în condițiile descrise mai sus în prezentele concluzii.

65. În această privință, observăm că, în timp ce aspectul dacă este posibilă transpunerea temeiului nescris de a refuza în mod excepțional executarea unui MEA în cazul Deciziei-cadru 2008/909, precum și a condițiilor în care acesta se aplică este o chestiune de interpretare a dreptului Uniunii pe care Curtea o poate furniza în răspunsul la o întrebare care i se adresează în temeiul articolului 267 TFUE, stabilirea aspectului dacă acest temei trebuie să fie invocat într-o anumită cauză depinde de împrejurările de fapt ale cauzei în discuție și constituie o chestiune de aplicare a dreptului Uniunii care este de competența exclusivă a instanței naționale³⁷. Aceasta este situația nu numai în ceea ce privește a doua etapă a examinării care vizează împrejurările specifice ale speței, ci și în ceea ce privește prima etapă care vizează stabilirea existenței deficiențelor generale sau sistemice legate, în speță, de puterea judecătorească din statul membru emitent. În

³⁵ A se vedea în acest sens Hotărârea Openbaar Ministerie (Independența autorității judiciare emitente), punctul 43.

³⁶ Observăm că a patra întrebare este adresată numai cu titlu subsidiar în ipoteza în care Curtea ar răspunde la prima și la a doua întrebare în sensul că autoritatea de executare nu poate refuza cererea de recunoaștere și de executare prin (simpla) referire la existența deficiențelor sistemice sau generalizate (întrucât, după cum înțelegem raționamentul instanței, efectuarea acestei analize ar intra nu în competența instanței naționale, ci în competența Curții de Justiție).

³⁷ A se vedea Hotărârea din 16 noiembrie 2021, *Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim and Others* (C-748/19-C-754/19, EU:C:2021:931, punctul 75 și jurisprudența citată), și în acest sens Hotărârea din 6 octombrie 2021, *Consorzio Italian Management și Catania Multiservizi* (C-561/19, EU:C:2021:799, punctul 35 și jurisprudența citată).

conformitate cu această premisă inițială, jurisprudența menționată în prezentele concluzii referitoare la Decizia-cadru privind MEA oferă instanței naționale indicații cu privire la elementele care trebuie luate în considerare în acest scop³⁸.

66. Având în vedere analiza de mai sus, concluzionăm, așadar, că articolul 3 alineatul (4) din Decizia-cadru 2008/909 trebuie interpretat în sensul că, în situațiile în care acest instrument impune autorității de executare obligația de a recunoaște o hotărâre judecătorească și de a executa o pedeapsă și atunci când, *primo*, această autoritate dispune de dovezi ale unor deficiențe sistemice sau generalizate în ceea ce privește independența puterii judecătorești din statul membru emitent, aceasta poate refuza o astfel de recunoaștere și de executare numai dacă, *secundo*, concluzionează că, în împrejurările specifice ale speței, există motive serioase și întemeiate să se considere că, având în vedere, printre altele, informațiile relevante furnizate de persoana condamnată în cauză, referitoare la modul în care a fost judecată cauza sa penală, a existat o încălcare a dreptului fundamental al acestei persoane la un proces echitabil, astfel cum este prevăzut la articolul 47 al doilea paragraf din cartă.

D. Referința temporală relevantă

67. Rămâne de stabilit care este momentul relevant în raport cu care trebuie analizată aplicarea temeiului nescris menționat mai sus și în raport cu care trebuie efectuată examinarea în două etape discutate în prezenta cauză.

68. În împrejurările din litigiul principal, problema care se ridică în mod specific este aceea dacă acest moment îl constituie, *într-o primă ipoteză*, adoptarea hotărârii inițiale prin care lui MD i-a fost aplicată o pedeapsă privativă de libertate sau dacă acesta ar putea fi de asemenea, *într-o a doua ipoteză*, data la care a fost revocată suspendarea executării pedepsei ori dacă acesta cuprinde, *în a treia ipoteză*, data la care instanța de trimitere este chemată să se pronunțe cu privire la cererea de executare a pedepsei în cauză.

69. Observăm că relevanța *primului* moment identificat de instanța de trimitere nu ridică nicio problemă specială. Înțelegem că, la acel moment, pedeapsa privativă de libertate în cauză i-a fost aplicată lui MD în urma unui proces în cadrul căruia i-a fost apreciată vinovăția. O asemenea procedură trebuie să ofere în mod clar garanțiile procedurale adecvate, inclusiv dreptul la un proces echitabil consacrat la articolul 47 al doilea paragraf din cartă, care este în discuție în litigiul principal. Astfel, după cum susțin și Comisia și guvernul polonez, aplicarea temeiului nescris avut în vedere de instanța de trimitere trebuie să se refere în mod logic la situația existentă în statul emitent la momentul acestei proceduri pentru a stabili dacă aceasta s-a desfășurat într-un context de deficiențe sistemice sau generalizate de natură să afecteze independența puterii judecătorești din statul membru emitent și dacă, în plus, aceste deficiențe au afectat în mod concret dreptul fundamental al lui MD la un proces echitabil.

70. În cazul în care instanța de trimitere consideră că examinarea în două etape conduce la un răspuns afirmativ, considerăm că, astfel cum sugerează și Comisia, examinarea oricăror decizii ulterioare adoptate în urma hotărârii inițiale devine redundantă, întrucât posibilitatea recunoașterii și a executării lor depinde de posibilitatea de a recunoaște și de a executa hotărârea inițială.

³⁸ A se vedea de exemplu Hotărârea Openbaar Ministerie (Instanță constituită prin lege în statul membru emitent, punctele 78-80 și jurisprudența citată).

71. Cu toate acestea, în cazul în care aprecierea efectuată cu privire la hotărârea inițială lasă deschisă posibilitatea recunoașterii și a executării, se ridică problema dacă aplicarea temeiului nescris în discuție poate fi făcută și în raport cu situația existentă în statul emitent la data adoptării ordonanței de revocare (*al doilea* moment identificat la punctul 68 de mai sus).

72. Cu privire la acest aspect, guvernul polonez și Comisia au opinii divergente. În timp ce Comisia consideră că această dată este relevantă (deși cu titlu subsidiar, ceea ce am explicat la punctele 70 și 71 de mai sus), guvernul polonez susține contrariul.

73. Suntem, în principiu, de acord cu Comisia, deși această observație va fi în continuare nuanțată în cele ce urmează.

74. În susținerea argumentului său cu privire la lipsa de relevanță a celui de al doilea moment identificat mai sus, guvernul polonez arată că ordonanța de revocare nu corespunde definiției noțiunii de „hotărâre judecătorească” în sensul articolului 1 litera (a) din Decizia-cadru 2008/909 și, prin urmare, nu intră în domeniul de aplicare al acestui instrument.

75. În această privință, este adevărat că Decizia-cadru 2008/909 se aplică, în temeiul articolului 3 alineatul (3) din aceasta, „numai recunoașterii hotărârilor judecătorești [...] în sensul [acestei decizii-cadru]”. Articolul 1 litera (a) definește „hotărârea judecătorească” ca fiind „o decizie sau un ordin definitiv pronunțate de către o instanță judecătorească din statul [membru] emitent prin care este condamnată o persoană fizică”. Este de asemenea adevărat că pedeapsa în discuție i-a fost aplicată lui MD prin hotărârea inițială, în timp ce ordonanța ulterioară „doar” a revocat suspendarea inițială a executării sale.

76. Totuși, această observație nu înseamnă, în opinia noastră, că această ordonanță nu are nicio relevanță pentru funcționarea Deciziei-cadru 2008/909.

77. Observăm, în acord cu Comisia, că, în speță, hotărârea inițială putea declanșa aplicarea specifică a regimului de recunoaștere prevăzut de Decizia-cadru 2008/909 numai în urma revocării, prin ordonanța în discuție, a suspendării inițiale a executării pedepsei, întrucât, înainte de adoptarea ordonanței, MD nu avea încă obligația de a începe să execute pedeapsa care i-a fost aplicată. Prin urmare, această ordonanță (luată în considerare împreună cu hotărârea inițială) este cea care, în principiu, conduce, după îndeplinirea condițiilor aplicabile, la obligația autorității de executare de a executa pedeapsa aplicată. În opinia noastră, acest lucru este suficient pentru a nu exclude, cel puțin în acest stadiu al analizei, relevanța celui de al doilea moment identificat la punctul 68 de mai sus în scopul examinării temeiului nescris de a refuza în mod excepțional admiterea unei cereri în temeiul Deciziei 2008/909.

78. Acestea fiind spuse, guvernul polonez susține de asemenea că luarea în considerare a situației existente în statul membru emitent la un astfel de moment este lipsită de relevanță, întrucât ordonanța de revocare nu a modificat nici natura, nici quantumul pedepsei aplicate. Acest lucru face, în definitiv, ca luarea în considerare a situației să fie superfluă. Guvernul polonez a explicat în continuare că normele naționale aplicabile stabilesc obligația revocării suspendării în situația în care persoana în cauză a săvârșit cu intenție o infracțiune în cursul perioadei de probă³⁹ și că, într-o astfel de situație, instanța națională nu dispune de nicio marjă de apreciere și trebuie să revoce suspendarea pedepsei.

³⁹ Potrivit guvernului polonez, acest lucru rezultă din articolul 75 din ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Legea din 6 iunie 1997 privind Codul penal).

79. Observăm că Curții i s-a prezentat o situație oarecum similară în cauza Ardic⁴⁰. În acea cauză, suspendarea executării unei pedepse privative de libertate a fost revocată deoarece persoana în cauză nu a respectat condițiile suspendării condiționate. Această persoană a participat la proces, care a culminat cu hotărârea prin care a fost pronunțată o pedeapsă privativă de libertate, dar nu a participat la procedura ulterioară în cadrul căreia a fost revocată suspendarea executării acestei pedepse. În aceste condiții, Curții i s-a solicitat să stabilească dacă absența persoanei în cauză în cadrul procedurii care a condus la această decizie ulterioară de revocare poate constitui, în anumite condiții, un motiv de refuz al executării unui MEA, în temeiul articolului 4a alineatul (1) din Decizia-cadru privind MEA.

80. Curtea a răspuns negativ și a precizat că examinarea acestui motiv de refuz nu poate privi decât o decizie, rezultată dintr-o procedură (desfășurată *in absentia*), în care se statuează cu titlu definitiv asupra vinovăției și, dacă este cazul, asupra pedepsei privative de libertate. În schimb, acest motiv nu privește deciziile privind executarea sau aplicarea unei pedepse privative de libertate, cu excepția cazului în care se modifică fie natura, fie quantumul acestei pedepse, iar autoritatea care a adoptat-o a dispus de o marjă de apreciere în această privință⁴¹.

81. Din dosar reiese că ordonanța de revocare în discuție în prezenta cauză nu modifică nici natura, nici quantumul pedepsei aplicate. În plus, sub rezerva verificării de către instanța de trimitere, guvernul polonez a precizat că instanța națională nu a dispus de nicio marjă de apreciere în ceea ce privește adoptarea sau neadoptarea acesteia.

82. Totuși, în opinia noastră, din aceste elemente nu rezultă că împrejurările din statul membru emitent care au condus la această revocare devin în mod necesar irelevante pentru a examina dacă temeiul nescris de a refuza în mod excepțional recunoașterea unei hotărâri judecătorești și executarea unei pedepse se poate aplica *in casu*. Această concluzie este justificată de faptul că persoana în cauză poate furniza elemente specifice pentru a arăta că circumstanța hotărâtoare care a determinat revocarea suspendării executării pedepsei a fost o consecință concretă a deficiențelor generale sau sistemice menționate mai sus.

83. Acestea fiind spuse, în decizia de trimitere nu există astfel de elemente specifice și nici nu se precizează în conținutul acesteia care a fost circumstanța specifică care a determinat adoptarea ordonanței de revocare în discuție.

84. În această privință, motivele care determină decizia de a revoca suspendarea unei pedepse pot fi diverse și depind de dreptul național. Din explicațiile furnizate de guvernul polonez, descrise la punctul 78 de mai sus, înțelegem că adoptarea unei ordonanțe de revocare precum cea în discuție este o consecință automată a săvârșirii (cu intenție) a unei noi infracțiuni.

85. În aceste condiții, dacă se constată că revocarea suspendării în discuție a fost determinată automat de pronunțarea unei noi condamnări penale a lui MD, apreciem, astfel cum susține în principiu și Comisia, că împrejurările în care a intervenit acea condamnare (și, prin urmare, data pronunțării acelei noi condamnări penale) devin relevante pentru aplicarea subsidiară a motivului nescris și excepțional în discuție, în cazul în care probele prezentate în fața autorității de executare justifică o asemenea abordare.

⁴⁰ Hotărârea din 22 decembrie 2017, Ardic (C-571/17 PPU, EU:C:2017:1026, denumită în continuare „Hotărârea Ardic”).

⁴¹ A se vedea de asemenea Hotărârea LU și PH, punctul 53.

86. Astfel, dacă se constată că deficiențele sistemice sau generalizate care afectează puterea judecătorească a statului membru emitent au influențat în mod concret dreptul la un proces echitabil al persoanei în cauză în cadrul noii proceduri în care s-a stabilit că aceasta a săvârșit o nouă infracțiune, această constatare va fi în mod necesar relevantă pentru aprecierea revocării ulterioare în cadrul regimului de recunoaștere și de executare instituit de Decizia-cadru 2008/909. Această concluzie este justificată de faptul că, fără o astfel de nouă condamnare penală, nu ar fi intervenit revocarea suspendării executării pedepsei⁴².

87. În schimb, în ceea ce privește, în sfârșit, *al treilea* moment menționat la punctul 68 de mai sus, și anume momentul în care autoritatea de executare este chemată să decidă cu privire la recunoașterea hotărârii judecătorești și la executarea pedepsei, asemenea guvernului polonez și Comisiei, nu vedem care este relevanța acestuia pentru aplicarea motivului nescris în discuție, având în vedere că situația din statul membru emitent la acel moment nu poate afecta în mod retroactiv procedurile penale care au fost deja finalizate acolo⁴³.

88. Având în vedere analiza de mai sus, concluzionăm că, în cazul în care o cerere de recunoaștere și de executare în temeiul Deciziei-cadru 2008/909 se referă la o hotărâre prin care a fost aplicată o pedeapsă privativă de libertate și a cărei executare – inițial suspendată – a fost dispusă ulterior, fără să fie modificată natura sau întinderea acestei pedepse, ar trebuie avută în vedere aplicarea temeiului nescris de a refuza în mod excepțional recunoașterea unei hotărâri judecătorești și executarea unei pedepse, astfel cum s-a descris mai sus la punctul 66 din prezentele concluzii, și ar trebui efectuată examinarea în două etape pe care se întemeiază acesta, în raport cu momentul pronunțării hotărârii inițiale prin care a fost aplicată pedeapsa privativă de libertate. În cazul în care această examinare nu conduce la concluzia că recunoașterea și executarea trebuie refuzate, aceeași examinare trebuie efectuată, în cazul în care dovezile prezentate în fața autorității statului membru de executare justifică o asemenea abordare, prin raportare la momentul în care au survenit împrejurările hotărâtoare care au cauzat revocarea suspendării executării acelei hotărâri.

V. Concluzie

89. Având în vedere considerațiile care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebările preliminare adresate de Landgericht Aachen (Tribunalul Regional din Aachen, Germania) după cum urmează:

Articolul 3 alineatul (4) din Decizia-cadru 2008/909/JAI din 27 noiembrie 2008 privind aplicarea principiului recunoașterii reciproce a hotărârilor judecătorești în materie penală care impun pedepse sau măsuri privative de libertate în scopul executării lor în Uniunea Europeană,

trebuie interpretat în sensul că, în situațiile în care această decizie-cadru impune autorității de executare obligația de a recunoaște o hotărâre judecătorească și de a executa o pedeapsă și atunci când, *primo*, această autoritate dispune de dovezi ale unor deficiențe sistemice sau generalizate în ceea ce privește independența puterii judecătorești din statul membru emitent, aceasta poate refuza o astfel de recunoaștere și de executare numai dacă, *secundo*, concluzionează că, în împrejurările specifice ale speței, există motive serioase și întemeiate să se considere că, având în

⁴² A se vedea de asemenea, prin analogie, Hotărârea LU și PH, punctele 65-68 și 70, în care se arată că pronunțarea condamnării penale *in absentia*, în lipsa căreia nu ar fi fost revocată suspendarea pedepsei pentru executarea căreia a fost emis MEA în speță este parte a „procesului[ui] în urma căruia a fost pronunțată decizia”, în sensul articolului 4a alineatul (1) din Decizia-cadru privind MEA.

⁴³ Adăugăm că, spre deosebire de regimul Deciziei-cadru privind MEA, Decizia-cadru 2008/909 nu implică transferul persoanei condamnate *din statul membru de executare în statul emitent, ci dimpotrivă*, sau nu implică niciun transfer atunci când persoana în cauză, precum MD, se află deja în statul membru de executare.

vedere, printre altele, informațiile relevante furnizate de persoana condamnată în cauză, referitoare la modul în care a fost judecată cauza sa penală, a existat o încălcare a dreptului fundamental al acestei persoane la un proces echitabil, astfel cum este prevăzut la articolul 47 al doilea paragraf din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

În cazul în care cererea de recunoaștere a hotărârii judecătorești și de executare a pedepsei în temeiul Deciziei-cadru 2008/909 se referă la o hotărâre prin care a fost aplicată o pedeapsă privativă de libertate și a cărei executare – inițial suspendată – a fost dispusă ulterior, fără să fie modificată natura sau întinderea acestei pedepse, trebuie efectuată examinarea în două etape menționată mai sus, în raport cu momentul pronunțării hotărârii prin care a fost aplicată pedeapsa privativă de libertate. În cazul în care această examinare nu conduce la concluzia că recunoașterea și executarea trebuie refuzate, aceeași examinare trebuie efectuată, în cazul în care dovezile prezentate în fața autorității statului membru de executare justifică o asemenea abordare, prin raportare la momentul în care au survenit împrejurările hotărâtoare care au cauzat revocarea suspendării executării acelei hotărâri.